

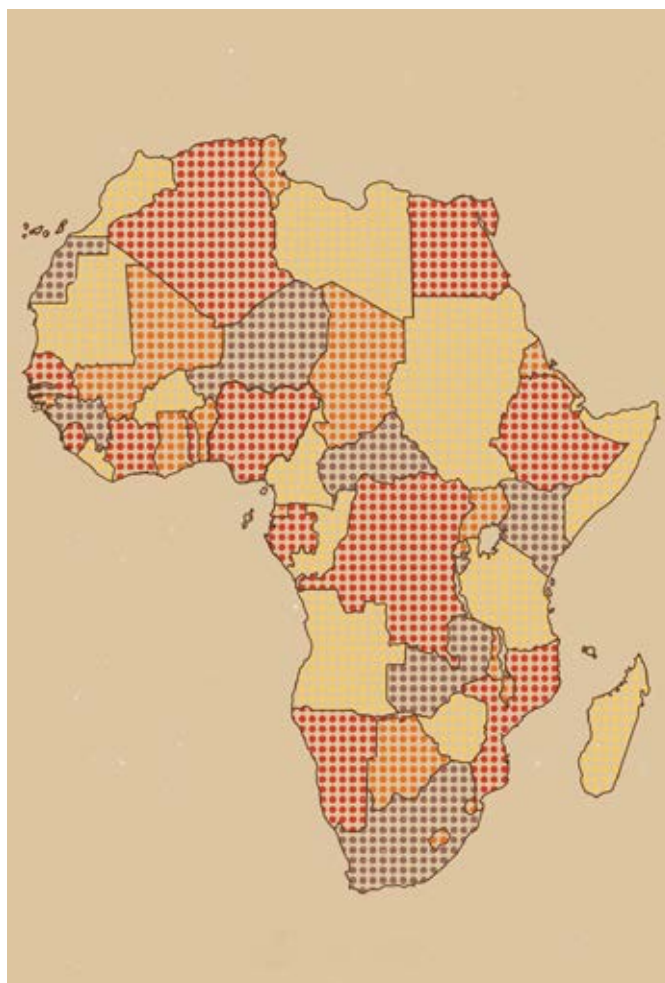
El temps d'Àfrica

MIQUEL LLIMONA

Amb molt poc temps de diferència, dos autors africans han estat guardonats per institucions que compten amb el més alt prestigi de les lletres mundials. El premi Nobel de literatura i el premi Goncourt. Àfrica té poquíssims premis Nobel. Si deixem de banda els autors sud-africans Nadine Gordimer i J.M. Coetzee, d'ascendència europea i l'egipci Nagib Mahfuz, que es deu molt més a la literatura àrab que no pas a la pròpiament africana, només ens quedaria el poeta Wole Soyinka. Un trist resultat per tants anys d'història del guardó. O potser un menysteniment a una cultura tradicionalment considerada menor. Però enguany, l'Acadèmia sueca ha posat els ulls en un novel·lista originari de l'illa de Zanzíbar, Abdulrazak Gurnah. Potser s'ha adonat que fins ara havia repartit la fortuna entre els diversos continents de forma molt desigual o tal vegada ha descobert que la literatura africana pot ser immensament innovadora i revitalitzadora, com en el seu moment ho va ser la llatinoamericana.

L'altre jurat que ha optat pel continent africà és el del premi Goncourt, que l'ha atorgat a l'escriptor senegalès Mohamed Mbougar Sarr, per la seva novel·la: "La memòria més secreta dels homes".

Els dos guardonats són homes ben allunyats entre si. No només per la geografia que els separa i les fonts en les quals s'inspiren, sinó també per la seva edat i la generació que representen. Àfrica, de la qual tradicionalment s'ha transmès una idea molt simplificada, és immensa i múltiple, també en les seves sensibilitats culturals. Gurnah és un home ja gran amb el cabell i la mitja barba que grisegen, professor de la universitat de Kent des de fa molts anys. La seva imatge transmet aquella amabilitat i cortesia del president sud-africà Nelson Mandela, tan allunyada de certs estereotips d'africa cruel i salvatge. Però la bonhomia no li treu la fermesa en el tractament dels temes. Escriu sobre els conflictes postcolonials que es donaren al seu país i a la majoria de les acabades de crear nacions africanes i sobre l'emigració forçada de molts dels seus ciutadans i la seva difícil integració en la societat del que havia estat la metròpoli. Un viatge vital complex i llarg i sovint terriblement dolorós. El senegalès, en canvi, és un home molt jove. Té trenta-

un anys i un aspecte físic esportiu i saludable. Podria semblar estrany que el jurat del Goncourt l'hagués triat havent-hi tants escriptors consagrats a França, però el premi té el prestigi que li ha donat anys i anys d'elegir bé, sense influències ni idees preestablertes. Tant prestigi té que econòmicament és purament simbòlic. Crec que el guardó consisteix -no recordo exactament si en un xec d'un o de deu euros,- com si ens volgués dir que més que el premi per ell mateix, el que compta és la notorietat que dona a qui el guanya. La novel·la de Sarr conforma una estranya trajectòria que segueix la vida d'un autor africà de principis del segle vint que escriu un llibre que meravella a tots els qui el llegeixen. Una joia estranya i alhora plena de perills per aquells que s'hi atansen massa. La història es va teixint a través d'una sèrie de personatges curiosament lligats entre si, que en un moment o altre de les seves vides, han conegut l'enigmàtic autor a qui anomenen "el Rimbaud negre".

En fi, dos autors africans s'alcen enguany amb premis molt remarcables de la literatura mundial i aquest és al meu entendre un fet que opera com a revulsiu davant un món literari molt occidentalitzat, amb dificultats de sortir del cercle vital dels seus escriptors i de les seves experiències personals. L'Àfrica ignota, desconeguda, misteriosa i llunyana es percep en aquestes novel·les com una font d'inspiració molt profunda i molt fèrtil. La tasca de l'escriptor de desvetllar un món, de donar-li la veu, es fa present en aquests dos llibres.

La temàtica que toquen és immensa, com la seva imaginació i les històries que brollen del continent negre. És una temàtica que transcendeix el mateix escriptor que es transmuta en cronista o historiador d'un món fabulós, que no s'acaba mai d'esbrinar del tot, perquè en una gran part encara està per fer. És una literatura fresca, sense límits i que fuig de l'entorn més immediat del novel·lista i de les obres introspectives, que més que literatura, semblen exercicis d'autoajuda o de confessions psicoanalítiques que tant en voga estan en el nostre entorn. Potser perquè aquí les històries han perdut la seva força inicial i, en canvi, a l'Àfrica la conserven intacta. Sigui com sigui, penso que ve el temps d'Àfrica. Després del colonialisme salvatge a què es va sotmetre el continent, el menysteniment de la seva capacitat cultural, les guerres i els daltabaixos postcolonials, dona la impressió que almenys en el que pertoca a l'art, els autors africans estan ocupant amb força i vigor, el seu espai en la literatura universal. I moltes vegades, l'art camina un pas endavant de la realitat del seu temps, com els profetes.

I per acabar, una notícia ben recent: l'arquitecte originari de Burkina Faso, Francis Kéré ha guanyat el premi Pritzker d'arquitectura, el més prestigiós que s'atorga en l'àmbit mundial, per les seves obres tan ben mimetitzades en l'entorn del seu país i tan respectuoses amb el medi natural i el paisatge. Deu ser que el temps d'Àfrica no és només en la literatura.

Abdulrazak Gurnah

Mohamed Mbougar Sarr

Francis Kéré